

2. Братель С. Г., Пишна А. Г. Особливості обмеження прав людини на свободу пересування в умовах правового режиму воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. Вип. 1-2'22. С. 239.

3. Постанова Березівського районного суду Одеської області по справі № 473/1109/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104922029>.

4. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text>.

5. Кохановська О.В. Проблеми реалізації права на свободу пересування в Україні і практика Європейського суду. *Часопис цивілістики*. Вип. 18. С. 157–163. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8370/Chasopys%20157-163.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

6. Миколаєнко Ю. І. Теоретико-правові засади реалізації прав людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ. 2019. 250 с.

Фурашев В. М.,

*кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
доцент, перший заступник директора
з наукової роботи Державної наукової установи
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Правові норми складають базу забезпечення інформаційної безпеки і визначають ефективність діяльності держави, суспільства та окремих громадян із захисту національних інтересів України в інформаційній сфері. У склад цієї бази включаються і норми міжнародних договорів України, закони України, акти Президента України, постанови уряду, нормативні акти органів державної влади, які регулюють відносини у даній сфері.

Як відомо, одними з **основних складових** системи правового забезпечення інформаційної безпеки України, як і будь-якій системи правового забезпечення, є правотворча, правозастосовна та правоохоронна діяльність, а також підготовка кадрів.

Саме ці чотири складові правового забезпечення визначають повноту, своєчасність та ефективність правового забезпечення інформаційної безпеки та інших процесів, особливо в сучасних умовах.

Помилковими є уявлення, що встановлення правовідносин в інформаційній сфері, тобто досягнення визначених результатів правотворчої та правозастосовної діяльності, достатньо для забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави. А що далі? Далі, цілком логічно, потрібно забезпечення їх дотримання у реальному житті, тобто здійснення правоохоронної діяльності, яка полягає, в першу чергу, у забезпеченні законності і правопорядку, захисту прав та інтересів громадян, соціальних груп, суспільства і держави, попередження, припинення правопорушень, застосуванні державного примусу або заходів громадського впливу до осіб, які порушили закон та правопорядок.

Також, цілком зрозуміло, що перелічені види діяльності правового забезпечення інформаційної безпеки, повинні здійснювати висококваліфіковані спеціалісти у даній сфері, а не спеціалісти «широкого» профілю, що викликає необхідність створення спеціалізованої системи підготовки кадрів.

На жаль, необхідно констатувати не дуже задовільний стан правового забезпечення інформаційної безпеки в силу того, що кожна складова правового забезпечення фактично «існує» та розвивається «сама по собі», без взаємодії та взаємовпливу. Кому як не правоохоронній діяльності, як виду практичної діяльності, не бути першим «контролером» якості та повноти результатів правотворчої та правозастосовної діяльності.

Законодавство України в інформаційній сфері забороняє або обмежує збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, зокрема, наступної спрямованості:

– конфіденційну інформацію про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини;

– ліквідації незалежності України;

– зміни конституційного ладу насильницьким шляхом;

– порушення суверенітету і територіальної цілісності держави;

– підриву безпеки держави;

– незаконного захоплення державної влади;

– пропаганди війни;

– насильства;

– жорстокості;

– вчинення терористичних актів;

– розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі;

– розповсюдження порнографії;

– підрив суспільної моралі;

– підбурювання до правопорушень;

– втручання в особисте життя громадян;

– посягання (приниження) на честь і гідність громадян;

– вказівки на особу, яка ніби скоїла злочин до рішення суду;

– розкриття тактики і методики розслідування;

- пропаганди винятковості, зверхності або неповноцінності осіб за ознаками їх релігійних переконань, ідеології, належності до тієї чи іншої нації або раси, фізичного або майнового стану, соціального походження та ін.

Начебто законодавчі обмеження та заборони, з точки зору забезпечення інформаційної безпеки, досить повно охоплюють спектр інформаційної діяльності. Справа полягає лише у дотриманні цих законодавчих норм.

Але неоголошена війна Російської Федерації проти України, з перших днів показала реальний рівень правоохоронної діяльності в інформаційній сфері.

Довелося у прискореному режимі ліквідувати «прогалини» в системі правового забезпечення інформаційної безпеки прийняттям низки законів України, зокрема:

- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 3 березня 2022 року, № 2108-IX;

- «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки», від 14 квітня 2022 року, № 2198-IX;

- «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора», від 3 березня 2022 року № 2109-IX;

- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» від 3 березня 2022 року № 2110-IX.

Виникає питання щодо необхідності та спрямованості прийняття вказаних законів України у разі повнофункціонального виконання правоохоронної діяльності у питаннях забезпечення обмеження або заборони збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію вищенаведеної спрямованості.

Поки правотворча, правозастосовна, правоохоронна діяльність та підготовка висококваліфікованих кадрів будуть «незалежними» один від одного та лише часом перетинатися, говорити про якість та ефективність правового забезпечення, навіть, задовільного рівня передчасно.

На цей час світове суспільство, у тому числі, й українське, знаходиться на первісній стадії перехідного етапу до постіндустріального суспільства, головними ознаками якого передбачаються [1]:

1. перехід від виробництва товарів до виробництва послуг;

2. переважання серед працівників «класу» професійних фахівців і техніків;
3. провідна роль теоретичних знань, як основи нововведень в економіці, політиці і соціальній структурі суспільства;
4. орієнтація в майбутньому на методи контролю і оцінка можливих напрямів розвитку технології;
5. прийняття рішень на засадах нової «інтелектуальної технології».

Це одна сторона сучасності.

Інша полягає у тому, що вже зараз спостерігається масове “проникнення” засобів інформатизації практично в усі сфери життєдіяльності суспільства, в тому числі і правову. Тобто, необхідно зважати на той факт, що ще однією з характерних рис постіндустріального суспільства буде максимальне розширення кіберпростору та ефективності його використання, у сукупності з природним простором. Це, в свою чергу, буде вимагати формалізації, незважаючи на успіхи в області створення та впровадження «штучного інтелекту», процесів, які пов’язані із забезпеченням функціонування та розвитку систем життєдіяльності суспільства. Це безперечно стосується і сфери правового забезпечення. Необхідно чітко розуміти, що процеси формалізації, як відомо, вимагають чіткості та однозначності, структурованості, - не повторюваності та ін.

Виходячи з наведеного можна зробити наступні висновки:

1. На даний час систему правового забезпечення в інформаційній сфері, у тому числі й у питаннях інформаційної безпеки, не можна визначити як задовільну та відповідну сучасним викликам.

Всі складові правового забезпечення повинні бути взаємопов’язаними та взаємовпливовими, працювати як одне ціле.

2. Необхідно вже зараз починати наведення «ладу» в інформаційної сфері, а саме перегляду нормативно-правової бази, починаючи із законодавчої, з урахуванням вимог подальшої формалізації та майбутнім впровадженням «електронного попередження потенційного правопорушення», «електронного судочинства» та інших правових процедур.

3. З огляду на властивості інформації та постійно зростаючу її роль у системі життєдіяльності суспільства, необхідно направити зусилля системи державного управління на суттєве зниження корупційної та партійної складових в інформаційної сфері.

Список використаних джерел:

1. Bell D. Notes on the Post-Industrial Society. The Public Interest. 1967. №7. С. 102-118.

Худояр Л. В.,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
відділу історико-правових досліджень
Інституту держави і права
імені В. В. Корецького НАН України

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА САМОВИЗНАЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ СУВЕРЕНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Юридичне закріплення права народів (націй) на самовизначення в міжнародно-правових актах відбулося з прийняттям Статуту ООН у п. 2. Ст. 1 якого зазначалося: «Розвивати дружні відносини між націями на основі дотримання принципу рівноправності та самовизначення народів, а також вживати інших відповідних заходів для зміцнення загального миру» [1, с. 7].

Відповідно до ст.1 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, прийнятого Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року й ратифікованого *Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19 жовтня 1973 року* «Всі народи мають право на самовизначення. На підставі цього права вони вільно встановлюють свій політичний статус і вільно забезпечують свій економічний, соціальний і культурний розвиток» [2]. Пізніше у Декларації про принципи міжнародного права Генеральної Асамблеї ООН від 24 жовтня 1970 р. зазначено: «Через принцип рівноправ'я та самовизначення народів, закріпленого в Статуті ООН, усі народи мають право вільно визначати